

PWYLLGOR GWASANAETHAU DEMOCRATAIDD

Cofnodion cyfarfod o bell a gynhaliwyd ar 21 Mawrth, 2025.

Mae'r Agenda ar [gael yma](#).

Mae recordiad y cyfarfod ar [gael yma](#).

Yn Bresennol: Y Cynghorydd Dr. I.J. Johnson (Cadeirydd); Y Cynghorydd N.C. Thomas (Is-Gadeirydd); Cynghorwyr G. Bruce, G.D.D. Carroll, S.M. Hanks, K.P. Mahoney, S.D. Perkes a J. Protheroe.

CYHOEDDIAD –

Cyn cychwyn busnes y Pwyllgor, darllenodd y Rheolwr Gweithredol – Gwasanaethau Democrataidd y datganiad a ganlyn: "A gaf i atgoffa pawb sy'n bresennol y bydd y cyfarfod yn cael ei ffrydio'n fyw yn ogystal â'i recordio trwy'r rhyngwyd ac mae'r recordiad hwn wedi'i archifo i'w weld yn y dyfodol".

YMDDIHEURIAD AM ABSENOLDEB –

Derbyniwyd hwn gan y Cynghorydd H.C. Hamilton.

COFNODION –

PENDERFYNWYD – Cymeradwyo cofnodion y cyfarfod a gynhaliwyd ar 10 Chwefror, 2025 fel cofnod cywir, yn amodol ar fân newidiadau teipio.

DATGANIADAU BUDDIANT –

Ni dderbyniwyd unrhyw ddatganiadau buddiant.

AIL-LUNIO CRAFFU (CYF) –

Cyflwynodd Pennaeth y Gwasanaethau Democrataidd drosolwg o gynigion i adolygu trefniadau craffu, gan gynnwys newidiadau i ffyrdd o weithio, amllder cyfarfodydd a nifer y Pwyllgorau Craffu cyffredinol. Dywedodd eu bod yn ceisio mewnbwn gan y Pwyllgor ynglŷn â sut roedd hyn yn effeithio ar anghenion ac adnoddau datblygu Aelodau o fewn y tîm Gwasanaethau Democrataidd, gyda sylwadau'n cael eu defnyddio i lunio unrhyw gynigion terfynol.

Rhannodd y Cynghorydd Dr. Johnson eu bod yn pryderu am y gostyngiad o 5 Pwyllgor i 4 Pwyllgor, ac wedi gofyn am agendâu "ffug" i weld pa fath o bethau fyddai ar yr agendâu yn y dyfodol. Nododd hefyd fod angen ystyried craffu ar waith

partneriaeth, y broses alw i mewn a phwysleisiodd sut roedd Craffu yn aml yn gyfle i Gynghorwyr drafod pynciau mewn fforwm cyhoeddus.

Gofynnodd y Cynghorydd Bruce am ragor o wybodaeth ynglŷn â'r manteision posibl, a sut y byddai Cynghorwyr yn cael eu hysbysu am y camau nesaf. Rhannwyd manteision fel ymateb i adborth Aelodau, adborth y cyhoedd, adroddiadau rheoleiddio, Asesiad y Panel Perfformiad, ochr yn ochr â'r cyfle i Bwyllgorau Craffu yrru polisi a gwella cyfranogiad y cyhoedd yng ngwaith y Cyngor.

Cytunodd y Cynghorydd Carroll ynghylch yr angen i adolygu'r swyddogaeth Craffu, a chyfeiriodd at enghreifftiau o ble roedden nhw'n teimlo nad oedd y Cyngor wedi perfformio lle gallai Craffu fod wedi chwarae rôl. Roeddent yn croesawu'r cyfle i wella, ond roedd yn adlewyrchu y gallai'r newidiadau gael yr effaith arall o ran atebolrwydd, gyda gostyngiad yn nifer y Pwyllgorau yn atchweliadol ac nad ydynt yn cyd-fynd ag egwyddorion llywodraethu da ac atebolrwydd. Nodwyd y dylai cyflwyniadau fod yn amlinelliad byr, gyda'r ffocws ar ofyn cwestiynau, yn hytrach na bod Craffu yn ymarfer lledaenu gwybodaeth.

Croesawodd y Cynghorydd Bruce y symud arfaethedig i agenda fyrrach a holodd a allai cyfarfodydd a gynhelir ar sail chwe wythnos, yn hytrach na'r newid arfaethedig o fisol i ddeufis, fod yn opsiwn ar gyfer y dyfodol.

Cytunodd y Cynghorydd Thomas â sylwadau blaenorol ynglŷn â chyflwyniadau, ac y dylai Cynghorwyr ddarllen adroddiadau cyn cyfarfodydd, a fyddai'n gwneud y cyfarfodydd eu hunain yn fwy effeithiol. Croesawodd hefyd gynigion i edrych ar ddulliau amgen ar gyfer gwybodaeth yn unig / nodi eitemau, y gellid eu cylchredeg trwy e-bost, gyda'r cyfle i ddarparu adborth os oeddent eisiau. Dywedodd y byddai'r cynigion yn gobeithio gwella dyfnder ac ansawdd y Craffu, ac yn croesawu'n arbennig y symud i Gorchwyl a Gorffen, ond nododd y byddai angen ymdrech ganolbwyntio ar hyn a meddwl ffocws gan yr Aelodau. Roedd hefyd yn teimlo y gallai'r gostyngiad mewn pynciau posibl sy'n dod i Bwyllgorau gefnogi'r symud arfaethedig i 4 Pwyllgor, ond roedd angen ystyried yn ofalus pynciau a allai ddod o fewn sawl Pwyllgor a sut y byddai'r gwaith traws-bwyllgor yn digwydd yn ymarferol.

Holodd y Cynghorydd Perkes beth oedd Cynghorau eraill yng Nghymru yn ei wneud, a faint o ddarnau o waith Gorchwyl a Gorffen oedd wedi'i wneud yn ystod y Weinyddiaeth hon. Fe'u cynghorwyd bod modelau craffu yn wahanol, gyda bron pob Cyngor yng Nghymru yn cael nifer wahanol o Bwyllgorau, themâu ac amllder cyfarfodydd, ac mai disgresiwn lleol oedd sut roedd y canllawiau statudol yn cael eu cymhwyso. Ochr yn ochr â hyn, roedd gwaith Gorchwyl a Gorffen yn brin ar hyn o bryd oherwydd capasiti o fewn y Gwasanaethau Democrataidd, gyda'r gwaith caffael yn unig bwnc arwyddocaol yn ystod y blynyddoedd diwethaf, gyda'r cynigion yn ceisio rhyddhau capasiti i hyn gael ei wneud yn fwy systematig.

Cytunodd y Cynghorydd Hanks â'r angen i newid Craffu, ond roedd o blaid aros fel 5 Pwyllgor, gan y byddai hyn yn effeithio ar ganfyddiadau'r cyhoedd. Fe wnaethant hefyd geisio eglurder ynglŷn â Chadeirio gwaith Gorchwyl a Gorffen, lle maent yn cynghori y byddai hyn yn ôl disgresiwn y Pwyllgorau Craffu i'w benodi.

Nododd y Cynghorydd Dr. Johnson y gallai'r gallu i optio allan o gymryd rhan mewn Gorchwyl a Gorffen arwain at ychydig o Aelodau yn cymryd rhan yn y gwaith hwn, ond roedd angen adolygu'r trefniadau, gan fod cytundeb cyffredin i wella effeithiolrwydd Craffu.

PENDERFYNWYD –

(1) Nodi'r cynigion Ail-lunio Sgriwtini

(2) BOD sylwadau'r Aelodau ynghylch y newidiadau arfaethedig i drefniadau Craffu yn cael eu bwydo'n ôl i'r Cabinet yn unol â hynny.

Rheswm dros y penderfyniadau

(1&2) Sicrhau bod Aelodau'r Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd wedi cael cyfle i rannu eu safbwyntiau ynghylch unrhyw newidiadau arfaethedig.

COMISIWN FFINIAU A DEMOCRATIAETH CYMRU – YMCHWIL AR LWYTH GWAITH CYNGHORWYR SIR YNG NGHYMRU (PGD) –

Cyflwynodd Pennaeth y Gwasanaethau Democrataidd yr adroddiad, a'i bwrpas oedd rhoi trosolwg i'r Aelodau o ymchwil a gynhaliwyd yn genedlaethol gyda'r nod o adolygu llwyth gwaith Cynghorwyr yng Nghymru, a rhannodd fod yr ymchwil hon wedi nodi nifer o ffactorau ar lwyth gwaith Cynghorwyr, gan gynnwys strwythur wardiau, daearyddiaeth a demograffeg ac effaith poblogaeth amrywiol, tra hefyd yn ystyried y cymorth a ddarperir i ymgymryd â'r rôl mor effeithiol â phosibl.

Roedd y Cynghorydd Dr. Johnson yn teimlo bod hwn yn adroddiad diddorol, fel adroddiad cenedlaethol sy'n cynrychioli ystod o safbwyntiau (cyfradd ymateb o 20%) ledled Cymru, ac nid Cynghorwyr Bro Morgannwg yn unig.

Dywedodd y Cynghorydd Carroll eu bod yn pryderu am dôn yr adroddiad, ac yn teimlo ei fod mewn perygl o ail-ddiffinio rôl Aelod Etholedig, gan nad oedd bod yn Gynghorydd yn swydd safonol, ond yn wasanaeth cyhoeddus a chyfle i roi yn ôl i'w cymunedau. Myfyriodd nad oedd gan y rôl oriau contract, a bod trigolion yn parchu llwyth gwaith, a bod rôl arweinyddiaeth gymunedol, a oedd â rhywfaint o aberth personol, a oedd yn gyfeiriad gwahanol i rôl gyflogedig.

Nododd y Cynghorydd Protheroe ei bod yn ddiddorol gweld profiad Cynghorwyr eraill a chytunodd â'r gwahaniaethau mewn wardiau gwledig oherwydd heriau fel cynyddu amser teithio a bod yn rhan o fwy o Gynghorau Cymuned. Gwnaethant hefyd rannu ei bod yn llwyth gwaith sylweddol bod yn Gynghorydd, ac roedd hynny i fyny i Aelodau unigol faint roedden nhw eisiau cymryd rhan yn y gwaith hwn. Fe wnaethant hefyd ystyried pwysigrwydd yr angen am gydbwysedd rhwng bywyd a gwaith, yn enwedig o ystyried rôl cyfarfodydd gyda'r nos a'r cyfleoedd i gymryd rhan ar-lein, a chroesawodd gefnogaeth gan y Gwasanaethau Democrataidd ar ôl eu sefydlu, ond awgrymodd y gallai fod mwy o gefnogaeth i Gynghorwyr newydd yn dilyn hyn ynghylch beth oedd y rôl yn ei olygu.

Dywedodd y Cynghorydd Bruce eu bod yn teimlo bod gwahaniaeth yn nifer yr oriau a gyflwynwyd, gan fod y rhan fwyaf o Aelodau yn gweithio 7 diwrnod yr wythnos, er gwaethaf dim ond cael eu talu am 3 diwrnod (yn seiliedig ar argymhellion PACGA).

Dywedodd y Cynghorydd Mahoney nad oedd yn gallu credu wrth ddarllen yr ymchwiliad hon, a'i fod yn gweld bod yr Aelodau'n rhoi'r argraff o fod yn wirfoddolwyr, ond roedd y rhain yn rolau cyflogedig heb oriau penodol, ac y dylai unrhyw Aelodau nad oeddent yn teimlo eu bod yn gallu gwasanaethu yn y modd hwn ystyried ymddiswyddiad.

PENDERFYNWYD – Nodi cynnwys yr adroddiad a sylwadau a phrofiadau'r Cyngorwyr.

Rheswm dros y penderfyniad

Gyda golwg ar gynnwys yr adroddiad, trafodaethau yn y cyfarfod ac yn dilyn ystyriaeth gan Aelodau'r Pwyllgor ynghylch llwyth gwaith Cyngorwyr.

RHAGLEN GWAITH I'R DYFODOL Y PWYLLGOR GWASANAETHAU DEMOCRATAIDD (PGD) –

Cyflwynodd y Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd adroddiad yn darparu Rhaglen Gwaith Cychwynnol (RGD) dros dro ar gyfer y Pwyllgor ar gyfer y flwyddyn ddinesig nesaf, gan ystyried eitemau "Safonol", "Cylchol" ac "Arall".

PENDERFYNWYD – Cytuno ar Raglen Gwaith Cychwynnol dros dro y Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd ar gyfer blwyddyn ddinesig 2025/2026.

Rheswm dros y penderfyniad

Rhoi sylw i gynnwys yr adroddiad er mwyn caniatáu i'r Pwyllgor gael rhaglen waith sydd wedi'i strwythuro'n glir i gefnogi eu gwaith parhaus.